

Skąd wywodzą się nazwy: *Kaszuby* i *Kaszubi*? Kiedy i gdzie po raz pierwszy pojawiła się nazwa *Kaszuby*? Co dziś te słowa znaczą?

Współczesne definicje

Rzeczowniki *Kaszuby* i *Kaszubi* brzmią bardzo podobnie, ale różnią się i końcówkami fleksyjnymi („-y”, „-i”), i znaczeniem.

Kaszubi (po kaszubsku *Kaszëbi*) to grupa ludności obecnie zamieszkująca Pomorze Gdańskie i wschodnią część Pomorza Zachodniego, a zatem mieszkająca w powiatach województwa pomorskiego: puckim, wejherowskim, kartuskim, lęborskim, bytowskim, kościerskim oraz w północnej części chojnickiego i wschodniej części słupskiego.

Wyróżnia się Kaszubów nadmorskich z okolic Pucka i Wejherowa oraz Kaszubów leśnych (borowych) z okolic Kartuz, Kościerzyny i z Borów Tucholskich.

W polszczyźnie literackiej w liczbie pojedynczej rodzaju żeńskiego występuje jedna forma – ***Kaszubka***, zaś w rodzaju męskim stosowane są dwie formy: ***Kaszub*** albo ***Kaszuba***. Co ciekawe, po kaszubsku liczba pojedyncza brzmi: *Kaszëba*.

Kaszuby (po kaszubsku *Kaszëbskô lub Kaszëbë*) to terytorium zamieszkiwane przez Kaszubów.

Pierwsze zapisy nazwy *Kaszuby*

Badania ujawniają, że nazwa *Kaszuby* w źródłach pisanych po raz pierwszy pojawiła się w XIII wieku. W 1238 roku w dokumencie papieskim (Bulli wydanej przez papieża Grzegorza IX) książę szczeciński Bogusław I tytułowany jest księciem Kaszub – *dux Cassubie*. Nazwa występuje również w innych dokumentach, a także w *Kronice wielkopolskiej* (koniec XIII w.), w *Historii Polski* Jana Długosza (XV w.) i na najstarszych szesnastowiecznych mapach Pomorza.

Do końca XIV wieku nazwę *Kaszuby* łączono z Pomorzem Zachodnim, natomiast w XV wieku nazwa ta rozprzestrzeniła się także na część ziem Pomorza Gdańskiego.

Etymologia słowa *Kaszuby*

Istnieje kilka teorii na temat pochodzenia nazwy *Kaszuby*.

Najwcześniejsze etymologie (o nienaukowym charakterze) wskazywały powiązanie nazwy *Kaszuby* z długimi, podwijanymi szatami noszonymi przez Kaszubów. Wskazywano, że nazwa może wywodzić się od wyrazu *casshbi* (*cass-hubi*), oznaczającego *kasać huby*, czyli ‘podwijać fałdy’ (*Kronika Wielkopolska*).

Inna hipoteza łączy pochodzenie nazwy *Kaszuby* z nazwą kozucha. Zdaniem Aleksandra Brücknera¹⁾ nazwa *Kaszuby* pochodzi od *ka-szuba*, czyli nazwy *szuba*²⁾ (‘kożuch obszyty sukrem’) użytej z przedrostkiem „ka-” – określającym coś wielkiego i zgrubiałego.

Nowsza teoria wywodzi nazwę *Kaszuby* od określenia topograficznego (ukształtowania terenu), a dokładnie – od zaginionego wyrazu pospolitego *Kaszuby*, który prawdopodobnie oznaczał ‘ziemię bagnistą, mokradła, błota, moczary, płytkie wody porośnię trawą’³⁾.

Są jednak językoznawcy, którzy podważają także tę teorię i dlatego pochodzenie wyrazu *Kaszuby* jest nadal tajemnicą.

Barbara Makowska-Ellwart

¹⁾ **Aleksander Brückner** (ur. 29 stycznia 1856 r. w Brzeżanach, zm. 24 maja 1939 r. w Berlinie) – polski slawista, historyk literatury i kultury polskiej.

²⁾ **Szuba** – okrycie wierzchnie, przeważnie długie do kostek, zwykle podbite futrem, z szerokim i długim wyłożonym kołnierzem futrzanym; w dawnej Polsce stanowiło reprezentacyjny strój magnatów i patrycjatu. Wyraz przestarzały *szuba* prawdopodobnie wywodzi się od niemieckiego *schube* – ‘płaszcz’.

³⁾ Z tą hipotezą spotykamy się m.in. w „Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego” wydanym w latach 1880-1902 w Warszawie.